

Tavoiteohjelma 2017

Hyväksytty liittokokouksessa 12.11.2016

KOULUTUSPOLITIikka

Lukiokoulutuksen järjestäminen

Lukiokoulutuksen tulee olla aidosti maksutonta, ja jokaisella nuorella tulee olla mahdollisuus osallistua siihen. Lukion tulee olla vetovoimainen vaihtoehto toiselle asteelle siirryttäessä, jotta sinne hakeutuu motivoituneita opiskelijoita. Lukiokoulutuksen tulee olla poliittisesti ja uskonnollisesti täysin riippumatonta ja sitoutumatonta.

Koulutuksen järjestäjän on varmistettava, että tarjottava koulutus on laadukasta ja että se toteuttaa lukiokoulutukselle asetetut tavoitteet. Kurssimuotoisen lukion tulee toteutua aidosti.

Opiskelijan on voitava osallistua kaikille haluamilleen valtakunnallisille kursseille hänen suorittaessaan lukion kolmessa vuodessa. Lähiopetus on opiskelun ensisijainen suorittamistapa, eivätkä ryhmäkoot saa kasvaa lähiopetuksessa liian suuriksi. Etäopetuksella tuetaan opetuksen järjestämistä ja mahdollistetaan laajempi kurssitarjonta. Itsenäisten kurssien suorittamisperusteiden on oltava valtakunnallisesti standardoituja, ja kursseja pitää voida suorittaa myös etänä erilaisissa verkkoympäristöissä.

Valtion tulee tukea tulevaisuudessakin lukionjälkeistä täydentävää aineopetusta, jotta yksilön koulutuspolku ei katkea.

Oppimateriaalien tuottamisen täytyy tulevaisuudessa nojata mahdollisimman monen eri toimijan malliin. Oppimateriaalien tulee olla monipuolisia, eikä niiden sähköistäminen saa tarkoittaa vain painetun aineiston siirtämistä sähköiseen muotoon, vaan niissä tulee hyödyntää täysimääräisesti digitaalisuuden tuomia mahdollisuuksia. Kaikkien oppimateriaalien tulee olla maksuttomia. Sähköisten opiskeluvälineiden hankinnan ei tule aiheuttaa opiskelijoille kustannuksia.

Nykyinen eri koulutuksenjärjestäjien varaan rakentuva malli tulee säilyttää, eikä toisen asteen koulutuksen järjestämisvastuuta tule siirtää kunnille. Kunnilla on kuitenkin merkittävä rooli lukiokoulutuksen järjestäjänä. Koulutuskuntayhtymissä lukio tulee pitää hallinnollisesti omana yksikkönään. Lisäksi on varmistettava, ettei kuntayhtymiin siirtyminen heikennä opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksia eikä koulutuksen laatua. Myös vaihtoehtoisia opetusmenetelmiä harjoittavien koulujen, erityistehtävän saaneiden lukioiden ja yksityiskoulujen asema on turvattava. Lukion tulee lähtökohtaisesti sijaita niin lähellä, että sitä voi käydä kotoa käsin.

Lukiokoulutuksen rahoitus on jatkossakin toteutettava opetus- ja kulttuuriministeriön kautta koulutuksen järjestäjälle maksettavana yksikköhintana, eikä sen tule olla riippuvaista koulutuksen järjestämismallista. Lukiokoulutuksen riittävä rahoitus tulee turvata tuomalla koulutuksen järjestäjille maksettava yksikköhinta vastaamaan todellisia kustannuksia.

Lukiokoulutuksen tasa-arvo on turvattava riittävän suurella perusrahoitusosuudella. Tuloksellisuusrahoituksen mittareiden tulee perustua määreisiin, joihin lukiokoulutuksen järjestäjät voivat aidosti vaikuttaa. Valtionosuuksien vuosittaisen vaihtelun on pysyttävä kohtuullisena.

Yksikköhintaa pitää korottaa vuosittain vähintään yleisen hintatason kasvua vastaavilla korotuksilla. Lukiokoulutuksen saavutettavuuden turvaamiseksi harvan väestöpohjan alueiden lukioille on maksettava korotettua valtionosuutta. Korotettua valtionosuutta on maksettava myös erityistehtävän saaneille lukioille, ja lukioilla tulee olla aito mahdollisuus hakea erityistehtävää.

Opiskelijoiden hyvinvointi ja osallisuus sekä koulutuksen laatu tulee huomioida opiskelijapalautteella, jonka perusteella osa valtionosuudesta määräytyy. Rahoitusjärjestelmä ei saa johtaa lukioiden eriarvoistumiseen.

Suomen tulee aktiivisesti osallistua EU-tason koulutuspoliittiseen kehittämistyöhön ja huolehtia kansallisen koulutusjärjestelmän erityispiirteiden huomioimisesta ja omaleimaisuuden säilymisestä. Koulutuspolitiikasta päättämisen täytyy säilyä kansallisella tasolla.

Tuntijako

Lukion tuntijaon tulee taata lukiolaiselle vahvat kielelliset, viestinnälliset ja matemaattiset taidot, monipuolinen kielitaito sekä laajat tiedolliset ja kulttuurilliset valmiudet. Lukion on autettava opiskelijaa löytämään omat vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä tarjottava riittävä tieto ja tuki oman jatko-opintovalinnan tekemiseen.

Oppiaineiden välistä yhteistyötä on lisättävä lukio-opetuksessa. Lukiossa tulee olla vähintään kolme sisällöltään monipuolista teemakurssia, joiden tarkoitus on integroida eri aineissa opittuja asioita ja edesauttaa opiskelijan ymmärrystä kokonaisuuksista. Teemakursseilla tulee yhdistää eri oppiaineissa käsiteltyjä asioita ajankohtaisten teemojen ympärille. Näitä teemoja tulee tarkastella eri näkökulmista, harjoittamalla viestintä- ja tiedonhakutaitoja sekä kriittistä ajattelua.

Nykymallisesta uskonnonopetuksesta tulee siirtyä kaikille yhteiseen katsomusoppiin, joka tarkastelee uskontoja ja maailmankatsomuksia tasapuolisesti ilmiöiden pohjalta.

Uskonnon ja terveystiedon erityisasema on poistettava lukiolaista.

Lukion merkitys hyvän ja laajan kielitaidon hankkimisessa on merkittävä. Kielten opetuksen tulee antaa valmiudet opiskellun kielen täysipainoiseen käyttöön. Lukiossa on opiskeltava äidinkielen lisäksi vähintään kahta vapaavalintaista kieltä, joista ainakin toisen on oltava pitkä A-kieli. Kielenopetuksen on oltava enemmän myös suullista kielitaitoa kehittävä.

Matematiikan yhteiskurssilla on luotava pohja sekä lyhyen että pitkän oppimäärän opiskeluun, ja sen on kannustettava matematiikan opiskeluun. Yhteiskurssilla on tuotava esille matematiikan opiskelun hyödyt. Pitkän oppimäärän on tarjottava hyvät valmiudet

matemaattis-luonnontieteellisiin jatko-opintoihin. Lyhyen oppimäärän on oltava käytännönläheistä ja korostettava kaikissa opinnoissa tarvittavia matemaattisia taitoja, muun muassa tilastotiedettä.

Laaja-alainen yleistieto ja jatko-opintoihin suuntaava tutkinto mahdollistetaan rakenteellisella valinnaisuudella, joka kohdistuu yksittäisten kurssien sijaan laajoihin teemoihin. Pakollisten sisältöjen lisäksi opiskelijalla on oltava mahdollisuus valita haluamansa määrä valinnaisia kursseja, joilla hän voi syventää osaamistaan itselleen hyödyllisiksi kokemissaan oppiaineissa.

Opiskelijalla täytyy olla mahdollisuus suorittaa erilaisia lukiodiplomeja, jotka osoittavat lukiolaisen kyvyn itsenäiseen ajatteluun ja toimintaan. Perinteisten taito- ja taidediplomien rinnalle täytyy kehittää myös luonnontieteisiin ja humanistisiin aineisiin perustuvat tiedediplomit. Lukiodiplomit ilmentävät opiskelijan motivaatiota oppiainetta kohtaan, ja niitä tulee pystyä hyödyntämään opiskelijavalinnassa. Lukiodiplomeille on oltava kansalliset arviointikriteerit, jotta lukiodiplomit ovat suorituksina vertailukelpoisia.

Rakenteellisen valinnaisuuden ja monimutkaistuvan koulutuskentän myötä lukion opinto-ohjauksen laatuun on kiinnitettävä erityistä huomiota. Opinto-ohjauksessa tulee keskittyä ensisijaisesti yksilöllisten opintopolkujen mahdollistamiseen lisäämällä opinto-ohjausta ja kasvattamalla henkilökohtaisen opinto-ohjauksen määrää. Opinto-ohjauksen on tarjottava opiskelijalle riittävät tiedot omien ainevalintojen tekemiseen ja kirkastettava valintojen vaikutusta jatko-opintomahdollisuuksiin. Lisäksi lukioaikaisella ohjauksella on tuettava oman jatko-opintopaikan löytymistä. Koulutuksen järjestäjille tulee asettaa jälkiohjausvelvoite, joka mahdollistaa tukeutumisen lukion opinto-ohjaukseen myös välivuoden aikana. Opinto-ohjausta tulee sisällyttää jokaiseen oppiaineeseen, ja siihen on osallistettava koko opettajakunta.

Oppisisällöt ja pedagogiikka

Oppisisältöjen tulee rakentua niistä tiedoista ja taidoista, joita ylioppilas tarvitsee jatko-opinnoissaan, työelämässä sekä nykyaikaisessa yhteiskunnassa toimiessaan. Niiden tulee painottua tietojen hankintaan, jäsentelyyn ja soveltamiseen sekä kokonaisuuksien hallintaan. Lukion aikana ajattelun ja tietokäsityksen tulee kehittyä. Opiskelijan tulee oppia ymmärtämään ja sietämään tietoon liittyvää epävarmuutta. Opetuksen tulee kannustaa opiskelijaa suhtautumaan tietoon kriittisesti ja oppia kyseenalaistamaan ja löytämään perusteltuja ratkaisuja.

Lukion opettajilla tulee olla pätevyys tehtävänsä sekä hyvät ja ajantasaiset pedagogiset valmiudet. Pedagogiikkaa tulee päivittää tukemaan vahvemmin lukiokoulutukselle asetettuja tavoitteita. Opetuksessa on otettava huomioon yksilöiden erilaiset oppimistavat. Yhteistyötä työelämän, kolmannen sektorin sekä korkeakoulujen kanssa on lisättävä, ja koulujen on avauduttava yhteiskunnallisille toimijoille. Kaikilla lukiolaisilla on oltava mahdollisuus suorittaa korkeakouluopintoja lukio-opintojensa aikana.

Oppiaineiden sukupuolittuneisuutta tulee purkaa kitkemällä eri oppiaineisiin kohdistuvia opiskelijoiden ja opettajien asenteita ja ennakko-oletuksia. Tämä on huomioitava myös opettajankoulutuksessa.

Tieto- ja viestintätekniiikan käyttöä ja merkitystä opetuksessa on lisättävä. Tämän mahdollistamiseksi on jokaisella lukiolla oltava riittävät ja ajanmukaiset välineet ja yhteydet. Opettajien tulee kouluttautua säännöllisesti, ottaa käyttöön uusia keinoja hyödyntää tietotekniikkaa opetuksessa ja saada siinä tarvittaessa tukea. Laitteiston nykyaikaistamisen lisäksi on huolehdittava sähköisten oppimisympäristöjen ja sovellusten kehittämisestä ja käyttöönotosta lukio-opetuksessa.

Opiskelijoiden digitaalisista taidoista on pidettävä huolta tarjoamalla opetuksen yhteydessä tukea ja ohjausta digitaalisten opiskelumenetelmien käytössä. Opetuksen tulee aidosti valmentaa sähköisiin ylioppilaskirjoituksiin muun muassa järjestämällä kurssikokeita Abitti-järjestelmässä. Lukioden tulee tarjota opiskelijoille mahdollisuus kymmensormijärjestelmän opetukseen, jotta kaikilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet pärjätä sähköisissä ylioppilaskirjoituksissa.

Etäopetusta järjestettäessä on varmistettava toimivat tietotekniset ratkaisut ja riittävän monipuoliset opiskelun tavat. Etäopetusta ei tule nähdä vain verkkoon siirrettynä lähiopetuksena.

Verotuksella ei tule jarruttaa lukiokoulutuksen ja erilaisten opetustapojen kehittämistä eikä nykyaikaistamista. Sähköisten oppimateriaalien arvonlisävero on laskettava samalle tasolle painetun oppimateriaalin kanssa. Sähköisten oppimateriaalien tarjonnan on vastattava opiskelijoiden ja opetuksen vaatimuksia.

Peruskoulu ja toisen asteen nivelvaihe

Peruskoulusta halutaan lukioon motivoituneita ja korkea-asteelle suuntaavia opiskelijoita. Tämän vuoksi yläkoulun opinto-ohjaukseen on panostettava entistä enemmän, jotta oppilaat tietävät, haluavatko jatkaa peruskoulun jälkeen ammatilliseen koulutukseen vai lukioon.

Jokaiselle peruskoulun päättäneelle täytyy taata subjektiivinen oikeus jatkokoulutuspaikkaan. Peruskouluille tulee säätää jälkiohjausvelvoite, josta vastaavat kunnan etsivä nuorisotyö ja peruskoulun opinto-ohjaaja. Toiselle asteelle hakeutumisen tulee jatkossakin perustua vapaaehtoisuuteen.

Toisen asteen yhteishakuun tulee sisällyttää myös toiselle asteelle valmistavat koulutukset, joihin voisi näin myös hakea yhteishaun täydennyshaussa. Perusopetuksen lisäopetuksen, eli kymppiluokan, tulee aidosti tarjota mahdollisuus tutustua toisen asteen opintoihin. Kymppiluokalla on oltava mahdollisuus suorittaa lukion pakollisia kursseja, jotka voi lukioon siirryttäessä hyväksilukea. Valmentavien opintojen ohessa on oltava mahdollisuus korottaa peruskoulun päättötodistuksen arvosanoja. Toisella asteella opiskelevien mahdollisuutta opiskelualan vaihtoon täytyy kehittää erilaisilla erillisvalinnoilla.

Toinen aste

Toisen asteen koulutuksen on pohjauduttava malliin, jossa lukio ja ammatillinen koulutus toteuttavat toisistaan erillisiä tehtäviä. Lukion rooli on olla yleissivistyksen kautta jatko-opintoihin valmistava koulutusmuoto. Ammatillinen koulutus valmentaa osaavia ja ammatillisesti sivistyneitä

käytännön tekijöitä. Molempia koulutusmuotoja ja niiden opintosisältöjä on kehitettävä itsenäisesti kunkin omista tarpeista ja lähtökohdista.

Lukioikäisten nuorten tulee suorittaa lukion täysi oppimäärä ja ylioppilastutkinto pääsääntöisesti päivälukiossa. Tätä tarkoitusta tukevia yksittäisiä kursseja tulee kuitenkin voida suorittaa myös aikuislukiossa. Aikuislukion tulee olla väylänä tarkoitettu vain lukioiän ylittäneille henkilöille, eikä aikuislukiota tule markkinoida nuorelle päivälukiota helpompana vaihtoehtona. Ulkomailta suoritettuja opintoja pitää pystyä hyväksilukemaan lukio-opintoihin.

Ylioppilastutkinto

Ylioppilastutkinto on korkea-asteelle suuntaava tutkinto, jonka suorittaneella on riittävät oppimistaidot ja sivistys korkea-asteella opiskeluun.

Valintajärjestelmässä ylioppilastutkinnon tehtävänä tulee olla kaikkialla korkea-asteella ja työelämässä tarvittavien avainaineiden ja -taitojen mittaaminen.

Ylioppilastutkinnon on koostuttava riittävästä määrästä hyväksytysti suoritettuja lukiokursseja sekä ylioppilastutkinnon kokeista. Tutkintoon vaadittavien suoritettujen kurssien määrän ja laadun tulee olla sama kaikille kokeilaille riippumatta siitä, missä opiskelee. Opiskelijan asuinpaikka tai lukion koko eivät saa vaikuttaa siihen, mitä aineita opiskelija pystyy tutkintoonsa valitsemaan. Ylioppilaskokeeseen tulee sisältyä vähintään neljä ylioppilastutkinnon koetta, jotka tulee jatkossakin voida suorittaa hajautetusti kolmen kirjoituskerran aikana. Ylioppilastutkinnon arvosanojen on oltava keskenään vertailukelpoisia.

Äidinkielen kokeen tulee jatkossakin olla kaikille pakollinen opiskelijan kielellisiä sekä ajatuksellisia valmiuksia mittaava koe. Kokeen tulee mitata tekstin ja tiedon tulkitsemis- ja käsittelytaitoja sekä oman tekstin tuottamisen taitoja.

Kielten osaamista on mitattava eurooppalaisen viitekehyksen mukaisilla kielitasoilla, minkä kautta opiskelija saa ylioppilastutkinnon yhteydessä kansainvälisesti hyväksytyin todisteen kielitaidostaan. Samalla ylioppilastutkintoon sisältyy kielen suullisen osaamisen arvioiminen.

Ylioppilaskoetilanteen sähköisen ja fyysisen ympäristön on palveltava opiskelijaa. Kokeita ei tule järjestää peräkkäisinä päivinä. Korkea-asteella tietotekniikkataidot ovat keskeinen osa opiskelua, joten niiden soveltaminen jatko-opintokelpoisuutta mittaavassa ylioppilaskokeessa on luontevaa. Tietotekniikan käyttö ylioppilaskokeissa ei saa kuitenkaan muodostua kenellekään esteeksi suorittaa tutkintoa. Kokeessa tarvittavia aineistoja tulee jatkossa voida hakea avoimesta verkkoympäristöstä ja tehtävätyyppejä tulee kehittää niin, että ne hyödyntävät paremmin tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia. Reaaliaineiden ylioppilaskokeiden tulisi testata myös kokelaan tiedonhaku- ja soveltamistaitoja sekä lähdekritiikkiä.

Ylioppilastutkintomaksut tulee poistaa ja ylioppilastutkintolautakunnan rahoittaminen tulee siirtää valtion tehtäväksi. Ylioppilaskokeiden uusimisen rajoittamisesta tulee luopua. Kokeiden tarkistamisen on oltava asiantuntemukseen perustuvaa ja tasalaatuista, jotta ehkäistään kokeiden uusintatarkastuksia. Kokeiden uusintatarkastuksesta mahdollisesti koituvien kustannusten on

oltava opiskelijalle kohtuulliset. Ylioppilastutkintolautakuntaan tulee sisällyttää opiskelijaedustus. Ylioppilastutkinnon uusintojen ilmoittautumisen tulee olla mahdollista korkeakoulujen opiskelijavalinnan jälkeen, jotta ehkäistään yksilön koulutuspolun katkeaminen.

Korkea-asteelle siirtyminen

Korkea-asteen valintajärjestelmän on oltava moniportainen. Lukiolaisen tulee saada jatko-opintokelpoisuus suorittamalla lukion oppimäärä. Korkea-asteen valintajärjestelmässä opiskelijan tietoja ja taitoja tulee mitata kokonaisvaltaisesti siten, että ylioppilastutkinto antaa kuvan opiskelijan oppimistaidoista ja yleissivistyksestä samalla, kun pääsykokeet mittaavat opiskelijan soveltuvuutta alalle. Toimiva valintajärjestelmä on avain turhien välivuosien karsimiseen.

Ylioppilaskirjoitusten tuloksia tulee käyttää tehokkaasti hyödyksi korkea-asteen opiskelijavalinnoissa. Valintakokeita tulee käyttää opiskelijavalinnan työkaluna siten, että osa valinnoista tehdään suoravalintana ylioppilastutkinnon perusteella ja osa ylioppilastutkinnon ja valintakokeen yhteispisteillä. Opiskelijavalintaa tulee tehdä myös ainoastaan valintakokeilla, jotta kirjoituksissa huonommin menestyneillä, lukion oppimäärän ja ammatillisen tutkinnon suorittaneilla on mahdollisuus hakeutua haluamilleen aloille.

Opiskelijoiden alalle soveltuvuuden mittaaminen on merkittävä osa valintakokeiden sisältöä. Pääsykokeiden ei tule perustua ulkoa opetellun tiedon testaamiseen. Valintakokeiden suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota siihen, että valmennuskurssit eivät saa antaa osalle opiskelijoista etulyöntiasemaa valintakokeeseen valmistautuessa. Valintakokeissa vaadittava osaamistaso tulee pystyä saavuttamaan lukio-opintojen aikana. Valintakokeiden on oltava hakijalle maksuttomia.

Korkea-asteen hakuaikataulujen on oltava yhdenmukaisia ja tiedot ennakkotehtävistä on julkaistava ajoissa. Korkeakoulujen pääsykoeaineistot tulee julkaista vasta kevään ylioppilaskirjoitusten jälkeen. Korkeakoulujen on tehtävä yhteistyötä suunnitellessaan valintakokeiden päivämääriä, jotta hakijalla on mahdollisuus hakea kaikille samankaltaisille aloille samassa haussa. Samaa koulutusta antavien korkeakoulujen on luotava yhtenäinen valintakoe, jolla on oltava mahdollisuus hakea kaikkiin oppilaitoksiin.

Yhteisvalinnan on oltava ensisijaisesti uusien opiskelijoiden väylä korkea-asteelle. Aikaisemmin korkea-asteella opiskelleiden mahdollisuus alan vaihtamiseen on turvattava erillisvalintojen ja omien valintakiintiöiden kautta. Alan vaihtamisen tapoja tulee kehittää ja monipuolistaa niin, että alan vaihtaminen olisi mahdollisimman sujuvaa ja nopeaa.

Korkea-asteen koulutus

Korkea-asteen koulutuksen on toisen asteen tavoin muodostuttava kahdesta erillisestä pilarista: akateemisesta yliopistokoulutuksesta sekä käytännönläheisemmästä ammattikorkeakoulutuksesta. Molempien koulutusmuotojen on annettava vahvat kantimet

työelämään ja yrittäjyyteen. Korkeakoulututkintojen tavoitteet on tehtävä opiskelijalle selkeäksi jo ennen korkea-asteelle hakeutumista.

Korkeakoulujen indeksiin sidottu rahoitus on turvattava: laadukas korkea-asteen koulutus on avainasemassa Suomen kilpailukyvyn ylläpidon kannalta.

Tukipalvelut

Ylioppilaat on saatava ripeästi kiinni jatko-opintoihin ja siitä työelämään, minkä vuoksi jokaisella lukiolaisella tulee olla mahdollisuus laadukkaaseen opinto-ohjaukseen sekä muihin opinto-ohjausta tukeviin palveluihin. Jokaista kahtasataa opiskelijaa kohti on oltava yksi täysipäiväinen opinto-ohjaaja. Opinto-ohjaajien tulee pystyä tarjoamaan ohjausta sekä ulkomaille opiskelemaan suuntaaville opiskelijoille että opiskelupaikkaa vailla oleville ylioppilaille. Henkilökohtaiseen opinto-ohjaukseen tulee ohjata enemmän resursseja, ja jokaisella lukiolaisella tulee olla mahdollisuus siihen. Opinto-ohjauksen tulee sisältää alaesittelyjä ja vierailukäyntejä sekä yrityksiin että oppilaitoksiin. Valtion on laadittava koulutuksen järjestäjiä velvoittava asetus opintojen ohjauksen vähimmäisresursseista.

On varmistettava, että myös kasvavissa yksiköissä yksittäisistä opiskelijoista pidetään huolta muun muassa tehokkaalla ryhmäohjauksella ja tutortoiminnalla. Kaikissa lukioissa tulee järjestää tutortoimintaa ja tutortoiminnalle on varattava riittävät resurssit. Koulujen on nimitettävä tutortoiminnasta vastaava opettaja. Tutorit on koulutettava tehtävänsä. Tutorin tärkein tehtävä on opastaa ja tukea uutta aloittavaa opiskelijaa. Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja uusien opiskelijoiden ryhmäyttäminen yhteisöllisen ilmapiirin luomiseksi ovat osa tutortoimintaa. Tutortoiminta on kirjattava lukiolakiin.

Erityistukea on annettava tarvittaessa ja opiskelijoiden on oltava siitä tietoisia. Esimerkiksi lukivaikeuksista kärsivät on otettava huomioon opetuksessa, kokeiden laadinnassa ja koetilanteissa. Oikeus erityisopetukseen on kirjattava lukiolakiin. Opiskelijoilla tulee olla tasapuoliset mahdollisuudet suorittaa opintoja huolimatta psyykkisistä tai fyysisistä rajoitteista. Tarpeellista tukitoimintaa täytyy olla tarjolla niin, ettei opiskelija joudu matkustamaan kohtuuttomia matkoja. Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia tukitoimista ja tilojen esteettömyydestä opiskelun sujumuuden varmistamiseksi. Fyysisen opiskeluympäristön tulee olla terveellinen, turvallinen ja viihtyisä. Kouluympäristö ei saa syrjiä ketään fyysisesti eikä henkisesti. Lisäksi koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppimisen tuki kyetään järjestämään riittävällä tasolla.

Maahanmuuttajataustaisen opiskelijan oman äidinkielen opiskelua ja ylläpitoa on tuettava, sillä oma kieli on tärkeä osa identiteettiä. Maahanmuuttajaopiskelijaa ei saa vaatia opettelemaan molempia kotimaisia kieliä. Maahanmuuttajataustaisten lukioon valmistavaa koulutusta on lisättävä ja kehitettävä vetovoimaisemmaksi. Valmentavan opetuksen tehtävä on vahvistaa kielellisiä ja kulttuurillisia valmiuksia siirtyä lukioon. Lukioon valmistavaa opetusta tulisi olla saatavilla yhdenvertaisesti ja tasalaatuisesti joka puolella Suomea.

Opiskelija kouluyhteisön jäsenenä

Opiskelijakunta on irrottamaton osa lukiota. Koulutuksen järjestäjän on turvattava opiskelijakunnan toimintaedellytykset ja otettava opiskelijakunta kiinteäksi osaksi koulun päätöksentekoa. Hyvä opiskelijakuntatoiminta on toimivan kouluyhteisön edellytys ja koululle vetovoimatekijä.

Lukioiden tulee kunnioittaa opiskelijoiden ihmis- ja perusoikeuksia poikkeuksetta. Lukio on kiusaamisen-, syrjinnän- ja rasminvastainen paikka, ja sen ilmapiirin on oltava avoin, turvallinen ja välittävä. Tämän täytyy näkyä kouluympäristössä läpi kouluvuoden, ja koulun henkilökunnalla on velvollisuus tuoda tätä esille ja puuttua kaikkiin mahdollisiin ongelmatilanteisiin heti niiden ilmetyä. Velvollisuus puuttua kiusaamiseen on kirjattava lukiolakiin. Opiskelijoita on arvostettava ja kohdeltava yhdenvertaisesti. Opiskelijakunnan tulee olla kiinteästi mukana avoimen, turvallisen ja välittävän ilmapiirin luomisessa. Kiusaamisesta vapaan ilmapiirin edistäminen on myös opiskelijakunnan vastuulla.

Koulutyössä on tunnustettava sukupuolen moninaisuus ja yhdenvertaisuuden on toteuduttava kokonaisvaltaisesti. Kouluyhteisö ei saa olla cis- eikä heteronormatiivinen.

Opiskelijan fyysinen koskemattomuus on loukkaamaton kaikissa tilanteissa. Koulurauha saavutetaan lukiossa opiskelijoiden ja opettajien sekä koulun muun henkilökunnan tiiviillä yhteistyöllä ja keskinäisellä kunnioituksella. Opiskelijoilla tulee olla edustus opettajain- ja johtokunnan kokouksissa. Opiskelijakunta täytyy ottaa mukaan koulun järjestyssääntöjä laadittaessa ja tarkistettaessa, ja jokaisen opiskelijan tulee olla tietoinen koulunsa järjestyssäännöistä. Opettajille ja opiskelijoille pitää järjestää koulutusta koulurauhan turvaamisen tavoista ja opiskelijoiden ja opettajien oikeuksista.

Suomeen tulee luoda oppilas- ja opiskelija-asiavaltuutetun tehtävä, joka valvoo opiskelijoiden oikeusturvan toteutumista.

Mitään opiskelijaa koskevia toimenpiteitä ei saa aloittaa ilman, että opiskelija on tietoinen tästä. Opiskelijan tulee tietää, missä henkilörekistereissä hänestä on tietoja, kenellä on pääsy rekistereihin ja kuinka hän voi itse päästä omiin tietoihinsa helposti käsiksi.

Opiskelijahuolto

Jokaisella lukiolaisella tulee olla saatavilla monipuoliset tukipalvelut opiskelunsa tueksi ja hyvinvointinsa turvaksi. Opiskelijoiden hyvinvointiin ja terveydenhuoltoon on kohdistettava selkeästi enemmän resursseja, erityisesti ennaltaehkäiseviin, matalan kynnyksen palveluihin. Lukioissa tulee olla täysipäiväinen terveydenhoitaja, koulukuraattori ja -psykologi kuultasataa opiskelijaa kohti, sekä täysipäiväinen lääkäri kahtatuhatta opiskelijaa kohti. Jokaisen lukiolaisen tulee myös päästä lääkärintarkastukseen lukio-opintojensa aikana. Lukio-opiskelijalla tulee olla oikeus selvittää 1–3 päivän sairauspoissaolo pelkällä ilmoituksella ryhmänohjaajalle.

Terveydenhuollon ja suun terveydenhuollon on oltava maksutonta toisen asteen opiskelijoille. Opiskeluhuollon tulee muodostaa kokonaisuus, jossa asioita hoitavat samat opiskeluun liittyviin erityiskysymyksiin perehtyneet terveydenhuollon ammattilaiset luottamussuhteen luomiseksi. Palveluiden järjestämisessä, arvioinnissa ja kehittämisessä on otettava huomioon opiskelijoiden antama palaute. Palveluihin hakeutumisen tulee olla helppoa ja selkeää ja onnistua ilman välikäsiä ja pelkoa leimautumisesta. Sähköinen ajanvaraus sekä tietoa palveluista tulee tarjota hoitoon hakeutumisen helpottamiseksi. Sähköiset sosiaali- ja terveystalvet täydentävät opiskelijahuollon palveluita.

Jokaisessa lukiossa on oltava toimiva opiskelijahuoltoryhmä, jossa on opiskelijakunnan edustus. Koulun tulee luoda opiskelijahuoltosuunnitelma, joka määrittää ryhmän toiminnan ja jonka laatimiseen opiskelijoiden tulee osallistua.

Toimeentulo ja asuminen

Huoltajien tulojen alentava vaikutus opintotukeen on poistettava. Opintorahan veronalaisuus on poistettava, ja se on asetettava indeksiin.

Koulumatkatukea täytyy kehittää paremmin opiskelijoiden tarpeita palvelevaksi lyhentämällä koulumatkatuen minimikilometrimäärä viiteen kilometriin. Koulumatkatuen käyttämistä tulee joustavoittaa ja helpottaa.

Opiskelijan tulee voida käydä töissä opintojen ohessa. Kohtuulliset tulot eivät saa leikata opintotukea, vaan työnteon tulee olla kannattavaa. Julkisen sektorin tulee tarjota lukiolaisille enemmän kesätyöpaikkoja, ja yksityisen sektorin toimijoita tulee kannustaa siihen.

Työmarkkinatuen viiden kuukauden odotusaika on poistettava lukiosta valmistuneilta ammatillisen tutkinnon suorittaneiden tapaan.

Yhdessä asuminen ei edellytä yhteistä taloutta, joten yleisen asumistuen ruokakuntoisuus on poistettava. Opintorahaa ei tule laskea saaduksi tuloksi ansiotulojen tapaan, ettei se heikennä asumistukea. Kuntien ja valtion on huolehdittava siitä, että lukiolaisille soveltuvia opiskelija-asuntoja rakennetaan riittävästi eri puolille Suomea ja että opiskelija-asunnot ovat laadukkaita, kohtuuhintaisia ja saavutettavuudeltaan hyviä.

Opintorahan ja yleisen asumistuen on katettava elämisen ja asumisen kustannukset kokonaan.

Nuorten vaikuttamisen välineet ja osallistaminen

Nuorille täytyy tarjota vaikuttamisen keinoja, joissa vaikuttamisen mahdollisuudet ovat aitoja pelkän osallistumisen mielikuvan sijaan. Vaikuttamismahdollisuuksien on oltava yhdenvertaisia riippumatta alkuperästä, taustasta, sukupuolesta tai asuinpaikasta. Sukupolvien välinen tasa-arvo on otettava huomioon päätöksenteossa, ja nuoria on kuultava aidosti kaikilla päätöksenteon tasoilla. Nuorilla on oltava yhtäläiset etenemismahdollisuudet yhteiskunnassa sekä mahdollisuus osallistua kansalaisyhteiskunnan toimintaan.

Nuorten vaikuttajaryhmien toimintaedellytyksiä ja -menetelmiä on kehitettävä, ja niiden jäsenille on tarjottava koulutusta ja työkaluja. Päätöksentekoon liittyvien prosessien on tultava tutuiksi nuorille esimerkiksi koulun kautta, jotta jokainen nuori ymmärtää mahdollisuutensa vaikuttaa. Päätöksenteosta viestinnässä ja päätöksenteon yhteydessä käytettävän kielen täytyy olla selkeää. Nuoriin liittyvässä päätöksenteossa on kysyttävä ensisijaisesti kantaa nuorilta, ja erityisesti koulutukseen liittyvissä kysymyksissä oppilas- ja opiskelijakunnat ovat tärkeimpiä kuulemiskanavia. Niiden tulee olla aidosti vaikutusvaltaisia vaikuttamiskanavia myös oman koulun ulkopuoliseen vaikuttamiseen paikallisella tasolla. Nuorille on taattava pääsy päättäviin elimiin, kuten lautakuntiin, jokaisessa kunnassa.

Nuoria edustavien kunnallisten kuulemisjärjestelmien ja vaikuttajaryhmien on oltava nuorten itsensä demokraattisesti valitsemia. Vaikuttamiskanavien on oltava kunkin kunnan nuorille luontevimmin järjestettyjä. Kunnallisissa vaikuttamismuodoissa on kunnioitettava nuorten itsenäistä järjestäytymisoikeutta.

Äänestysikäraja ja ehdolle asettautumisen ikäraja on laskettava 16 ikävuoteen kaikissa vaaleissa. Myös kansalais- ja kuntalaisaloitteen allekirjoittamisen ikäraja tulee laskea 16 ikävuoteen. Nuorten demokratiakasvatusta tulee lisätä konkreettisin esimerkein. Sähköistymistä pitää lisätä nuorten osallistamisen ja vaikuttamismahdollisuuksien helpottumisen kannalta. Etä-äänestäminen sähköisesti tulee mahdollistaa erityisesti nuorempia äänestäjiä ajatellen. Nuorilla on oltava aidot mahdollisuudet päästä käsiksi valtion tarjoamiin palveluihin myös sähköisesti. Nuorille on taattava tapa tunnistautua sähköisesti valtion palveluissa ja verkkosivuilla.

Nuoriso- ja opiskelijajärjestöt ovat merkittävä vaikuttamisen väylä nuorille, ja niiden rooli on tunnustettava voimakkaammin. Järjestöjen rahoitus ja toimintaedellytykset on turvattava ja niiden merkitystä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on vahvistettava. Järjestöillä on tärkeä rooli pitkäjänteisessä nuorisotyössä ja osana elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa. Veikkausvoittovaroista nuoriso- ja opiskelijajärjestöille jaettavia valtionapuja ei tule leikata.

Nuorisotakuu

Nuorten työllisyyttä parantavista järjestelmistä on pidettävä kiinni, ja niitä on jatkuvasti kehitettävä. Etsivää nuorisotyötä on jatkettava nuorten tukemis- ja ohjaukskeinona. Etsivässä nuorisotyössä on otettava myös huomioon ennaltaehkäisy sekä työn riittävät resurssit. Koulutuksen roolia

syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä ja pysäyttämässä on painotettava. Koulutusseteli ja ylioppilaiden oikeus jälkiohjaukseen on otettava osaksi nuorisotakuuta.

Nuorisotakuun ja etsivän nuorisotyön vaikutuksien mittaamiseen on luotava arviointityökalu, jolla saatuja tuloksia käytetään hyödyksi toiminnan kehittämisessä.

Nuorisopalvelut kunnissa

Kuntien nuorisopolitiikassa ja -palveluissa on oltava yhtäläiset linjat ja vähimmäisresurssit, jotta ne ovat kaikissa kunnissa riittävät. Kunnissa pitää korostaa monikulttuurista ja kansainvälistä nuorisotoimintaa ja luoda sille edellytykset. Nuorisopalvelujen on oltava nuoren helposti saatavilla ja koottuna yhteen. Nuorisopalveluihin ja -politiikkaan on tultava ennakoiva ja pitkäjänteinen ote, jotta lyhytaikaisten hankkeiden sijaan keskitytään pitkän aikavälin tavoitteissa onnistumiseen.